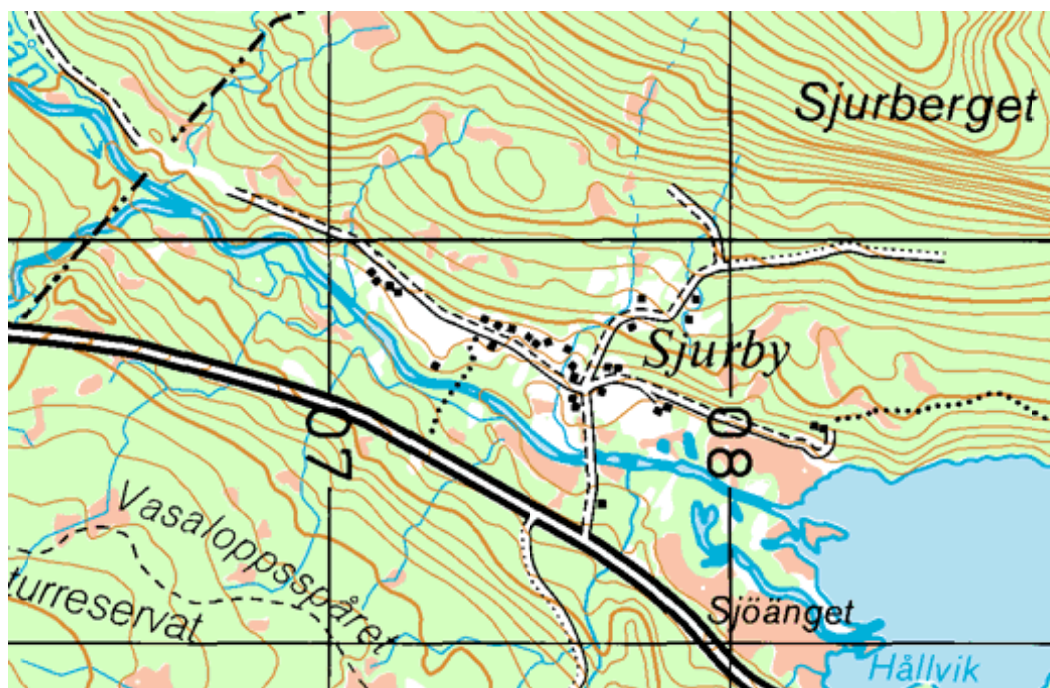

Dysåns avrinningsområde (677921-141225)

Översiktlig beskrivning

Dysån är en för regionen typisk skogså, vars avrinningsområde i huvudsak ligger i Älvdalens kommun och därmed förvaltas fisket följaktligen av Älvdalens fvof.. Det är endast knappt 2 km av Dysån, om man undantager den del som sammanbinder Oxbergssjön med Österdalälven, som återfinns i Mora kommun och därmed i Mora/Våmhus fvof. (Fig. 1). Ett imponerande vattenfall uppströms kommungränsen tjänar som en naturlig spridningsbarriär för fiskmigring från Österdalälven och vidare upp i Dysån.

Figur 1. Den del av Dysån som förvaltas av Mora/Våmhus fvof.

Två större vattendrag tillrinner Dysån på aktuell sträcka, Vasslen samt Acksiån. Den förstnämnda har endast 200 m av sitt flöde i Mora kommun, medan Acksiån har en egen beskrivning i föreliggande fiskevårdsplan.

Den totala arean på Dysåns avrinningsområde uppges vara 203 km² (Eklund pers. komm.). Systemet är sjörikt med ca 40 sjöar > 0.01 km². De största sjöarna utgörs av Oxbergssjön, Stor-Uppdjusen, Lill-Uppdjusen samt Skepphussjön, endast den förstnämnda av dessa sjöar återfinns i Mora/Våmhus fvof..

Berggrunden inom avrinningsområdet är extremt fattig och föranleder att sjöar och vattendrag är försurningskänsliga och i vissa fall rent av försurningskadade (Eklund pers. komm.). Älvdalens kommun bedriver inom aktuellt avrinningsområde sina mest omfattande kalkningsinsatser, varför Mora/Våmhus knappast skall behöva vara oroliga för vattenkvaliteten i sin del av Dysån.

Dysån har även varit allmän flottled, och i spåren av detta har den fysiska miljön påverkats i relativt stor omfattning (Bruks 2000).

Även om Mora/Våmhus endast förvaltar en liten del av systemet är det faktiskt så att de 2 kilometrarna, från kommungräns till Oxbergssjön, ur ett sportfiskehänseende är det mest intressanta partiet av ån.

Fiskbestånden i Dysån (Moradelen), enligt äldre elfiskeuppgifter, utgörs av harr, öring och lake. Även gädda, elritsa, stensimpa och bäcknejonöga finns omnämnda i elfisken från Älvdalssidan (Bruks *et al.* 1999) och dessa förekommer givetvis även på Moradelen. Fisket efter laxfiskarterna uppges vara gott på sträckan (Green & Thenander 1995). I själva Oxbergssjön domineras fiskbestånden av abborre och gädda (Pålsson pers. komm.).

Dysån från Oxbergssjön upp till och med Älvdalsgränsen bör prioriteras av fvof. mot bakgrund av dess potential att avlasta fisketrycket i Österdalälven och samtidigt utgöra ett attraktivt harr och öringvatten speciellt för en ständigt växande skara flugfiskare.

Genomförda undersökningar

Endast ett elfiske är utfört inom det område som berör Mora/Våmhus fvof. Detta fiske, som utfördes 1989 vid Sjurby av dåvarande Fiskevattenägarförbundet, visade på extremt låga tätheter av såväl harr som öring. Även lake fångades – faktiskt i högre tätheter än laxfiskarterna.

Dysån har fältinventerats under ledning av Mora/Våmhus fvof. under sommaren 1994 (Green & Thenander 1995). Denna inventering visade att sträckan hade potential, men att områden för större fisk saknades i stor utsträckning.

Även en smärre inventering med syfte att ge underlag för ett framtida biotopvårdsprojekt, från kommungräns till Oxbergssjön, utfördes av Fiskeresursgruppen år 2000. Vid denna undersökning framgick tydligt att en stor del av den fysiska miljön i ån var påverkad av äldre tiders flottning – vilket rimligtvis har påverkat salmonidfrekvensen i negativ riktning.

Vattenkemisk provtagning utfördes i Dysån på Morasidan i samband med fältinventeringen 1994 (Green & Thenander 1995). Vid detta tillfälle togs tre vattenprover och samtliga prover visade på en relativt god buffertkapacitet. Dessa prover var förvisso basflödesanalyser, tagna under en tid med stabil vattenkvalitet, men det finns ändå inget som i dagsläget indikerar att det råder några försurningsproblem på aktuell sträcka.

Genomförda fiskevårdsåtgärder

Biotopvård: Sträckan, kommungränsen till bron i Sjurby, har ställvis åtgärdats medelst utläggning av sten (Pålsson pers. komm.).

Kalkning: Som tidigare nämnts så bedriver Älvdalens kommun omfattande kalkningsarbeten inom Dysåns avrinningsområde och har så gjort en stor del av 1990-talet. Dessa insatser beräknas fortgå utan minskad intensitet (Eklund pers. komm.). I biflödet Acksiån (se separat beskrivning) så har kalkning pågått sedan 1991 vilket beräknas att fortgå (Bjurman pers. komm.).

Fiskutplantering: Som en del av de kompensationsåtgärder för förlorat fiske p g a regleringen av Österdalälven har det vid ett flertal tillfällen skett utplantering av fisk i Dysån. Green & Thenander (1995) nämner bl. a åren 1992 samt 1994, då tydligtvis öringyngel med Siljansursprung samt harringyngel med ursprung från Vättern planterades ut.

Resultat av utförda åtgärder

Avseende den utförda biotopvården så var den kraftigt underdimensionerad men trots detta så kvarstår vissa åtgärder, dock utan någon egentlig förbättring av åns fysiska miljö (Bruks 2000).

Beträffande kalkningen är det svårt att uttala sig om eventuellt positiva effekter, varför detta inte kommenteras vidare i föreliggande arbete.

Green & Thenander (1995) anger att det inte förekommer någon konstaterad återfångst av utplanterad öring. Detsamma bör rimligen gälla den utplanterade harren som har en tendens att aktivt söka sig nedströms efter utplantering och därmed försvinna för gott ur systemet (Carlstein pers. komm.).

Påverkan i dagsläget

- Den aktuella sträckan av Dysån är relativt kraftigt påverkad av flottledsrensning, vilket medfört problem för åns salmonider och då främst öring.
- Avrinningsområdet är och kommer att vara påverkat av skogsbruk. Detta gäller främst ett hyggesbruk utan acceptabla kantzoner mot vattendraget.
- Avrinningsområdet är försurningspåverkat (detta gäller dock inte den del av Dysån som beskrivs i detta).
- Längre upp i avrinningsområdet förekommer fiskarter som omöjligt kunnat kolonisera systemet för egen hand, t ex gädda och sik (detta problem är dock inte av vikt beträffande beskriven del av Dysån).

Åtgärdsförslag/skötselanvisningar

Biotopvård

Mot bakgrund av att berörd del av Dysån är flottledsrensad bör ån biotopåtgärdas enligt konventionell metodik med trösklar, höljor och stengrupper samt tillförsel av död ved. Avsikten med biotopvårdsinsatserna är givetvis att förbättra biotopen ur fysisk synvinkel och därmed gynna frekvensen av öring och harr.

Enligt den preliminära biotopvårdsplanen för aktuellt område har ån delats in i fyra sträckor enligt följande:

Sträcka 1: Kommungräns – Jan Blümenbergs stuga

I den övre delen är det dåligt med block, men det ligger en del grövre material på stränderna vilket får tjäna som arbetsmaterial för att skapa en någorlunda komplex miljö i ån. I de mellersta delarna återfinns en äldre dammrest och här finns en del block att tillgå. Nedströms Vasslans påflöde förekommer det relativt dåligt med block.

Transporter till detta delområde blir svårt och bedöms vara ekonomiskt omotiverat. Grävaren får klara sig med det material som finns i närmiljön. Det förekommer en del överväxta block i strandkanten bara man letar. Det bör, med hjälp av det material som finnes, gå att skapa en relativt divers biotop som gynnar frekvensen av öring och harr.

Sträcka 2: Jan Blümenbergs stuga – gångbron

Vid JB's stuga kan man eventuellt få tippa ett par dumperslass från slänten, som grävaren sedan kan bära iväg till lämpliga platser. Ån är i stor utsträckning grund och trivial nedströms JB's stuga. Enstaka block finns att tillgå i höjd med gångbron.

Totalt beräknas behovet på denna sträcka vara 15 – 20 dumperslass för att kunna skapa en god laxfiskmiljö.

Sträcka 3: Gångbron – vägbron

Dysån är extremt trivial nedströms gångbron, den är flack och grund. Det finns en överväxt stenledare med större block 300 meter nedströms bron på åns södra strand, där man eventuellt kan erhålla lite arbetsmaterial. Ytterligare en välbevarad stenledare med större block återfinns direkt uppströms vägbron, men denna vågar fvof. nog ej röra utan att konsultera Länsantikvarien.

Total beräknas behovet av block på denna sträcka till 10 – 15 dumperslass.

Sträcka 4: Vägbron – Oxbergssjön

Fina block i ledare nedan bron som är lämpliga att lägga ut i ån. Ån har här ändrat karaktär och blivit mer lugnflytande, men är fortfarande förhållandevis grund. Åtgärdernas inriktning på denna sträcka blir av en annan karaktär, här gäller det att försöka koncentrera strömmen så att presumtiva predatorer såsom gädda missgynnas och genom detta skall laxfiskarna gynnas. Det är extremt dåligt med block i närmiljön, och totalt beräknas det behövas 10 dumperslass på denna sträcka.

Ned- och uppfarter för dumpers och grävare måste ordnas, tillika markägares medgivande till arbetet. Samråd för att genomföra projektet inlämnades till Länsstyrelsen under augusti 2001 och fvof. har deras medgivande under förutsättning att ansökan kompletteras med markägares godkännande.

Kostnaden för själva biotopvårdsinsatserna, beroende på hur fvof. kan lösa nedfarter för dumpers och hur stort avståndet är till de platser där block avses inhämtas, bör hamna någonstans i storleksordningen 35 –50 000 SEK exkl. moms.

Reglering av fisket

Se bilagt PM.

Förundersökning

Fiskbestånden inom aktuellt område är dåligt undersökta och därför bör det innan man företager några biotopvårdsinsatser utföras tre kvantitativa elfisken. Upplägget för denna undersökning skall vara två elfisken i sådan områden där biotopvård skall ske, medan en tredje lokal etableras i ett område där åtgärder ej skall genomföras, dvs. en referenslokal. Detta bör ske under juli – augusti månad 2002.

Effektuppföljning

Med de tre kvantitativa elfiskena i ryggen innan utförd biotopvård har man skaffat sig förutsättningar att någorlunda belägga eventuella förändringar i beståndsstrukturen av de tilltänkta målarterna efter biotopvård genom att upprepa den undersökning som är planerad i förundersökningen. Lämpligt är att upprepa dessa elfisken efter tre år.

Övrigt

Enligt föregående fiskevårdsplan (Green & Thenander 1995) har det föreslagits utplantering av såväl harr som öring av på aktuell sträcka. Mot bakgrund av att det enligt uppgift redan finns relativt livskraftiga naturliga populationer av dessa arter bör fvof. inte plantera ut fisk i Dysån (Påhlsson pers. komm.). Skälen till detta är såväl biologiska som ekonomiska, biologiska i så mening att det kan påverka de naturliga bestånden negativt genom konkurrens,

genetisk uppblandning osv., och ekonomiska, även om det skulle röra sig om kompensationsfisk, på så sätt att det troligen inte ger några större återfångster.

Den äldre planeringen hade avsikten att genom utplanteringen få en öring som lekte i Dysån och tillväxte i Oxbergssjön. Sjön är dock inte av sådan karaktär, på grund av biologiska orsaker, att den kan hålla ett sjölevande bestånd av storsvuxen öring.

Referenser

Bruks, A. 2000. PM: Fältundersökning av Dysån.

Bruks, A. & Carlstein, M. 1998. Fiskevårdsplan för Älvdalens fiskevårdsområde.

Green, S. & Thenander, H. 1995. Fiskevårdsplan för Mora/Våmhus fvof.

Muntligen

Magnus Bjurman, Miljö- och hälsoskyddskontoret, Mora/Orsa kommuner.

Mikael Carlstein, F.A.S.T.-Fiskeresursgruppen.

Magnus Eklund, f.d. Miljöchef, Älvdalens kommun.

Jan Pålsson, Mora/Våmhus fvof.